

HET CULTUREEL VERMOGEN VAN VENLO: BEELDENDEN KUNST EN VORMGEVING

Beleidsuitgangspunten 2020

13 mei 2020

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING / ⁴

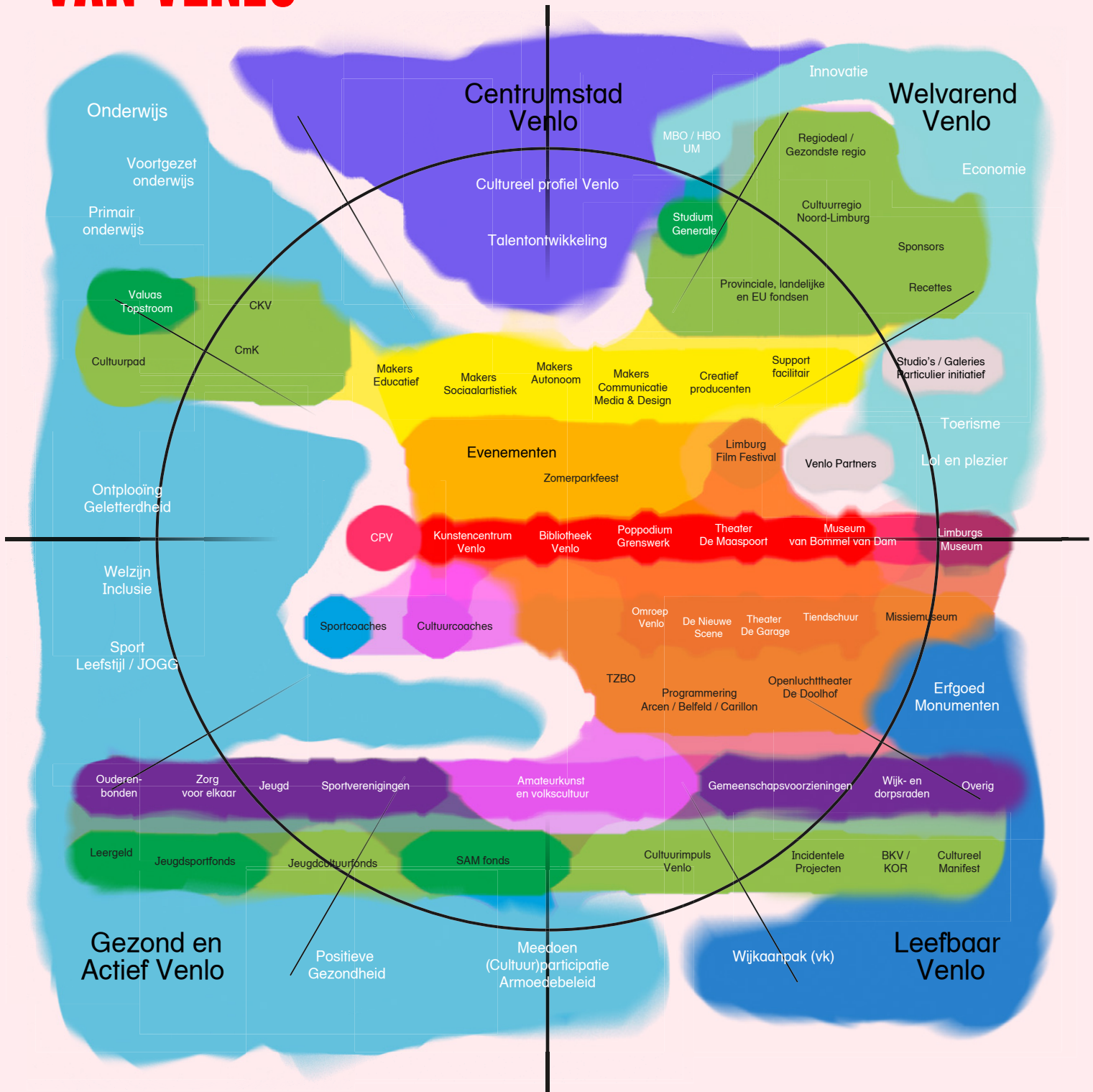
2 TERUGBLIK / ⁹

3 BEELDENDE KUNST EN VORMGEVING

WEER TERUG OP DE KAART / ¹⁷

HET CULTURELE SPEELVELD VAN VENLO

Hoe kunnen we het cultureel vermogen van Venlo optimaal waarderen en benutten? Hoe maken we verbinding met de gemeentelijke programma's?

Legenda

- Cultuurmakers
- Evenementen
- Basisinfrastructuur
- Meerjarenvoorzieningen
- Overige voorzieningen en programmering
- Amateurkunsten en volkscultuur
- Maatschappelijk middenveld
- Projectsubsidies cultuur
- Projectsubsidies maatschappelijk
- Gemeentelijke programma's Venlo

1 INLEIDING

Op 21 april jl. is de cultuurvisie 'Het Cultureel Vermogen van Venlo', door het college vastgesteld. Besluitvorming in de gemeenteraad is voorzien op 27 mei a.s. In de nieuwe cultuurvisie wordt aansluiting gezocht bij de visies van de gemeente Venlo waarin welzijn, welvaart en een inclusieve maatschappij uitgangspunten zijn vanuit de waarden van cultuur; het cultureel vermogen van Venlo.

Beeldende kunst en vormgeving draagt bij aan het culturele vermogen van Venlo en maakt onderdeel uit van het culturele speelveld in Venlo. De nieuwe, geactualiseerde cultuurvisie is de ultieme gelegenheid om in het verlengde daarvan de beleidsuitgangspunten met betrekking tot beeldende kunst te actualiseren. Bij het aanbieden van de cultuurvisie is een notitie over beeldende kunst en vormgeving reeds aangekondigd.

Cultuur heeft een intrinsieke waarde; dat wat door culturele makers geproduceerd wordt. Dit brengt creativiteit en vernieuwing in de samenleving. Daarnaast heeft het uitdragen van culturele kracht, inzet en laten bloeien van ons culturele kapitaal een grote economische impact. Het zorgt voor een aangenaam vestigingsklimaat voor ondernemers en is tevens aantrekkelijk voor bezoekers. Instrumenten die wij als overheid hebben dienen ervoor te zorgen dat zowel de maatschappelijke waarde als de economische waarde van cultuur en verbindend, stabiliserend en vernieuwend ingezet worden.¹

Het visuele aspect staat bij de beeldende kunst centraal. Dit kan in de vorm van permanente of tijdelijke kunstwerken in de openbare ruimte (KOR) of projecten zoals bijvoorbeeld een open atelierroute of het inrichten van tijdelijke werkplekken voor kunstenaars in leegstaande panden.

Beeldende kunst is dus meer dan alleen een kunstwerk op een rotonde. Wie Venlo bezoekt maakt een selfie met de Wachters van Tajiri, met het Confettimeisje in de Bolwaterstraat, de Laarzen voor

het stads kantoor, de Krijger aan de Maasboulevard, wordt verrast door een groene lichtstraal (Connecting Light) of brengt een bezoek aan een tijdelijke expositie in Kloosterdorp Steijl (project Gezworen Maagd en een Roze Zuster). De kunst uit Venlo gaat via Instagram en Facebook de wereld over en zet Venlo op de kaart.

Aan de gemeenteraad is bij de begrotingsbehandeling in november 2019 een toezegging gedaan dat er een voorstel voor beeldende kunst en vormgeving komt. Aanleiding was een vraag over het budget voor beeldende kunst op de begroting. Met deze notitie geven wij hier gehoor aan.

2

TERUGBLIK

Algemeen

Beeldende kunst in de openbare ruimte is één van de beleidstaken die zijn voortgekomen uit het 'Cultuur Manifest!' dat door de gemeenteraad op 2 juni 2004 is vastgesteld. In dit manifest wordt gesteld dat het van belang is dat er wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van de Venlose samenleving. Een investering die van belang is om de stad een sprankelende uitstraling te geven, die een bijdrage levert aan de eigen identiteit van de stad en die stimulerend werkt om kunstwerken te vervaardigen. Beeldende kunst in de openbare ruimte draagt bij aan het versterken van het cultureel klimaat van Venlo en aan de kwaliteit van het Venlose stadsbeeld.

De raad heeft op 27 april 2005 besloten het Masterplan Beeldende Kunst 'Stad zonder grenzen, kunst zonder grenzen' te hanteren als basis voor het te voeren beleid.

Percentageregeling beeldende kunst in de openbare ruimte

De raad heeft op 27 april 2005 de percentageregeling beeldende kunst in de openbare ruimte vastgesteld. Met deze regeling werd beoogd om kunst in de openbare ruimte in de gemeente Venlo te stimuleren en te financieren. In 2009 is deze regeling herzien. In de begroting van de kosten van nieuwbouw, verbouw, aanleg en her-aanleg en renovatie van gemeentelijke gebouwen of werken werd 1% van de totale bouwkosten opgenomen voor kunst in de openbare ruimte. In het kader van bezuinigingen is deze regeling in 2010 echter weer on hold gezet en vervolgens nooit meer geactiveerd.

Adviescommissie beelden kunst in de openbare ruimte 2010-2018

In het Masterplan Beeldende Kunst werd geadviseerd om een onafhankelijke adviescommissie in te stellen die het college gevraagd en ongevraagd adviseerde inzake beeldende kunst in de openbare ruimte. In 2010 is er een vaste adviescommissie door het college ingesteld voor beeldende kunst in de openbare ruimte. De adviescommissie bestond uit een drietal externe deskundigen, directeur museum van Bommel van Dam (adviseur) en ambtelijke

ondersteuning (gemeente). De commissie heeft in het totaal 8 jaar gefunctioneerd. In 2018 was de maximale termijn van de leden van de adviescommissie verstreken. Aangezien er vanaf 2018 geen structurele middelen meer in de begroting voor beeldende kunst waren opgenomen, is er geen nieuwe commissie meer ingesteld.

Onderhoud beeldende kunst in de openbare ruimte

Onderhoud van kunstwerken in de openbare ruimte is van even groot belang als het onderhoud aan alle andere objecten en bouwwerken in de gemeente. De openbare ruimte is van iedereen en de overheid draagt verantwoording voor de staat waarin de openbare ruimte verkeert. De voormalige afdeling Openbare Werken heeft de afgelopen jaren alle kunstwerken geïnventariseerd. Voor groot onderhoud is jaarlijks een budget van €67.000 beschikbaar. Dit budget is belegd bij het team Vastgoed en wordt jaarlijks vrijwel volledig ingezet.

Decentralisatie uitkering beeldende kunst en vormgeving (DU-BKV)

Vóór 2009 was het rijk verantwoordelijk voor beeldende kunst. Vanaf 2009 is besloten om deze middelen te decentraliseren naar provinciehoofdsteden en steden met meer dan 90.000 inwoners. Een van de belangrijke argumenten was dat het geld zo terecht zou komen op de plekken 'waar het gebeurt', gespreid over Nederland. Uitgangspunt was dat juist deze steden een belangrijke functie op het gebied van talentontwikkeling en publieksbereik bieden. Ook beschikken zij over voorzieningen die voor beeldend kunstenaars van belang zijn, zoals musea voor moderne kunst, kunstvakopleidingen, of vooropleidingen en broedplaatsen.

De gemeente Venlo ontvangt jaarlijks een decentralisatie-uitkering beeldende kunst en vormgeving van €150.000. Deze middelen zijn niet geormerkt. Vanaf 2013 is het budget voor beeldende kunst trapsgewijs teruggebracht naar €63.000. Vanaf 2018 wordt de decentralisatie uitkering volledig toegevoegd aan de algemene middelen. Bij de begrotingsbehandeling 2018 is eenmalig €60.000

van het budget van het museum van Bommel van Dam bestemd voor beeldende kunst. In 2019 is afgesproken dat eenmalig €60.000 vanuit het onderhoudsbudget bestemd was voor beeldende kunst. Vanaf 2020 is er geen budget meer voor beeldende kunst.

Besteding budget beeldende kunst en vormgeving

Het beschikbare budget voor beeldende kunst en vormgeving is de afgelopen jaren ingezet voor kunst in de openbare ruimte (KOR) en voor de uitvoering van de subsidieregeling beeldende kunst en vormgeving.

• Kunst in de openbare ruimte

De afgelopen jaren zijn er verschillende kunstwerken in de openbare ruimte in Venlo gerealiseerd. De meeste kunstwerken zijn tot stand gekomen door een publiek-private samenwerking waarbij de inhoudelijke en financiële inbreng vanuit de gemeente (o.a. coördinatie van het proces, cofinanciering, leges- en plaatsingskosten) randvoorwaardelijk is geweest. Een gemeentelijke bijdrage is noodzakelijk om in aanmerking te komen voor provinciale en landelijke subsidies (cofinanciering).

Onderstaand een (niet volledige) opsomming van kunstwerken die vanaf 2010 (inwerkingtreding externe adviescommissie) zijn gerealiseerd:

- Plaatsing en verplaatsing Laarzen aan resp. Maasboulevard en bij stadskantoor (Pii Daenen, 2019)
- Jocushaan (Rik van Rijswick, 2019)
- Tango (Fons Schobbers, 2018)
- Terugplaatsing Krijger (Rik van Rijswick, 2018)
- Chriet Titulaer Hout-Blerick (Daan de Haan, 2018)
- Kunstwerk Venlona (Elisabet Stienstra, 2017)
- Kunstwerk Dorpsraad Hout-Blerick (Pii Daenen, 2015)
- Een Schuivend Perspectief (Synagogeplein, Ton Slits 2014)
- Kunstwerk 2 Brüder (Arno Coenen, 2013)
- Plein 1817 Tegelen (Frank Halmans, 2012)

- Confettimeisje (Ineke Kaagman, 2011)
- Kunstwerk Nieuwe Munt Tegelen (Dorotheé Jehoel, 2010)
- Drie Kronen Tegelen (Nicolaas Dings, 2010)
- Kunstwerk Drie Dorpen Fonds/Arcen, Velden, Lomm (Huub Rossel, 2010).

- **Subsidieregeling beeldende kunst en vormgeving**

De decentralisatie van de middelen beeldende kunst en vormgeving in 2009 was aanleiding voor het college om in de vergadering van 7 juli 2009 de subsidieregeling Beeldende Kunst en Vormgeving vast te stellen. Deze subsidieregeling sloot inhoudelijk aan op het Cultuurmanifest en het Masterplan Beeldende Kunst en bood kunstenaars de mogelijkheid om een- tot driejarige subsidies aan te vragen indien de aanvraag aansloot bij de geformuleerde speerpunten:

- het bieden van ruimte aan talent
- het verbeteren van de relatie tussen productie en presentatie, tussen aanbod en publiek
- het versterken van de kracht/professionalisering van de sector

Tot en met 2019 zijn er op grond van deze regeling subsidies verleend. Onderstaand een dwarsdoorsnede van projecten waaraan vanaf 2009 subsidie is verleend:

- Jaarlijks Odd kunstroute (open atelierroute georganiseerd door lokale kunstenaars)
- Kijkwijzer KOR; lesprogramma voor leerlingen Valuascollege
- Amuse; Tijdens dit event (dat inmiddels meerdere keren is georganiseerd) wordt door Galerie Wilms aan regionale kunstenaars een platform geboden om o.a. kunstwerken te verkopen.
- Stichting Rondzien: project Rondom Water (kunstproject i.s.m. met Marokkaanse kunstenaars).
- Stichting het Raam; tijdelijk kunstproject Nis stadhuis, Wakker Venlo.
- Venlo Poeziet: poëzie op diverse plekken in de openbare ruimte (o.a. station, Römertoren)
- Call projecten (museum van Bommel van Dam). Kunstprojecten in

het kader van 'gezondste regio van Nederland'.

- Destination Unkown; kunstproject Sint Teuniswijk waarbij leegstaande panden een aantal maanden beschikbaar waren als werkplaats voor kunstenaars.
- Connecting light (Suzanne Berkers/Yvonne Rooding); een groene laserstraal in de nacht die de hoogste punten in Venlo verbond.

3

**BEELDENDE KUNST
EN VORMGEVING
WEER TERUG OP
DE KAART**

Beeldende kunst maakt onderdeel uit van de vijf aandachtsgebieden die in de cultuurvisie zijn opgenomen.

1 Welvarend Venlo; vestigingsklimaat en innovatie

Een hoogwaardige kunst- en cultuursector is onmisbaar voor een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en kenniswerkers. Kenniswerkers willen hun relaties ontvangen in een representatieve en inspirerende omgeving. Kunst in de openbare ruimte draagt bij een aantrekkelijke openbare ruimte. De Wachters van Tajiri op de brug of de kunstwerken aan de Maasboulevard (Tango en Krijger) zijn hier voorbeelden van.

2 Leefbaar Venlo; kwaliteit leefomgeving, voorzieningen en sociale cohesie

Voor een leefbaar Venlo is het belangrijk dat de openbare ruimte niet alleen, schoon, heel en veilig zijn (o.a. dat kunstwerken in de openbare ruimte goed onderhouden worden) maar ook voldoende uitnodigend en uitdagend zijn om daar actief gebruik van te maken. Een voorbeeld is het project Sokkels van Verbeelding. In dit project wordt de kunst naar de wijken gebracht door middel van een mobiel buurtmuseum.

3 Gezond en Actief Venlo; positieve gezondheid en participatie

De verbeeldingskracht van kunst en de deelname aan culturele activiteiten zijn aantoonbaar een belangrijke katalysator voor positieve gezondheid en participatie. Jaarlijks wordt er een ODD-kunstroute georganiseerd. Lokale kunstenaars, musea en galeries in de omgeving van Venlo openen hun deuren voor het kunstminnende publiek. Kunstenaars (schilderkunst, keramiek, sculpturen, glaskunst, fotografie, collages en design) vertellen over hun passie met kunst.

4 Onderwijs; 'culturele geletterdheid' en 21e vaardigheden

Het belang van cultuureducatie in het primair en voortgezet onderwijs is redelijk onbetwist. Hoe eerder kinderen geraakt worden door kunst en cultuur hoe groter de kans dat dit in de rest van hun leven ook van betekenis blijft. Voor de leerlingen van het Valuacollege is in 2019 een

Kijkwijzer KOR ontwikkeld. Middels diverse opgaven gaan leerlingen op onderzoek uit naar de achtergrond van een aantal kunstwerken.

5 Centrumstad: cultureel profiel en vestigingsklimaat

De culturele infrastructuur van Venlo, met daarbij enerzijds een link naar monumenten en erfgoed anderzijds een link naar evenementen, is cruciaal voor het beoogde 'grootstedelijk karakter' en de 'regiofunctie' van de gemeente als centrumstad. De bedoeling is om de monumentale schoorsteen Wienerberger (Tegelen) te restaureren. Onderdeel van de restauratie betreft een kunstzinnige herbestemming (lichtkunstwerk) waarbij de schoorsteen een nieuw landmark wordt 'een baken voor Venlo'.

Speerpunten

Voor de beeldende kunst formuleren wij een drietal speerpunten:

- Participatie; actief bezig zijn met beeldende kunst biedt kinderen, jongeren en volwassenen mogelijkheden om zelf vorm te geven aan de manier waarop ze in de wereld staan, aan hun relatie met anderen en met de samenleving en dus aan hun identiteit. Het gaat hierbij om participatieve kunstprojecten waarbij de samenwerking tussen kunstenaars en die burgers, die in het dagelijks leven niet of nauwelijks in aanraking komen met kunst, centraal staat. Deze samenwerking vindt plaats op basis van gelijkwaardigheid en is gericht op maatschappelijke vragen in het publieke domein
- Erfgoed: met het erfgoed als bron ontstaan nieuwe verhalen voor een groot en breed publiek, ontstaan nieuwe betekenissen en kunnen relaties gelegd worden tussen oude en eigentijdse beeldtaal. Voor kunstenaars en vormgevers is er een rol weggelegd om het erfgoed te vertalen naar de hedendaagse tijd. De restauratie en kunstzinnige herbestemming van de monumentale schoorsteen in Tegelen is hier een voorbeeld van (zie punt 5).
- Innovatie: creativiteit en innovatie kunnen een oplossing bieden bij een crisis, bij het versterken van de positie van ons bedrijfsleven en daarmee onze welvaart verhogen. Het creatieve proces van kunstenaars genereert kennis en versnelling van innovatie.

Beleidsuitgangspunten

Eén van de zes uitgangspunten in de nieuwe cultuurvisie is het verbeteren van de positionering van cultuurmakers en het productieklimaat (programma Welvarend Venlo). In de huidige constellatie zien we dat Venlo haar cultuurmakers niet of nauwelijks weet te binden. Veel professionals trekken weg, amateurverenigingen slinken, opkomende talenten voelen zich onvoldoende gezien². Bij een integraal cultuurbeleid hoort dus ook een sterkere positionering en een beter productieklimaat voor beeldend kunstenaars, met ruimte voor vernieuwing.

Voor het versterken van de positie van de beeldende kunst en de beeldende kunstenaars stellen wij de volgende beleidsuitgangspunten voor:

- Het museum van Bommel van Dam gaat een platformfunctie vervullen voor beeldend kunstenaars uit de regio door ruimte beschikbaar te stellen voor presentaties (begane grond), artist in residence ruimtes (zolder) en het faciliteren van regelmatig terugkerende bijeenkomsten (lezingen, workshops, pitches, werksessies met regionale en landelijke fondsen. Lokale makers worden aangemoedigd en gestimuleerd om hier zelf mede eigenaarschap in te ontwikkelen. Daarnaast zou er ook een rol voor het museum kunnen worden weggelegd m.b.t. een onafhankelijke toetsing van beeldende kunstinitiatieven in de openbare ruimte (KOR)³.
- Ruimte voor beeldende kunst is noodzakelijk en onontbeerlijk voor een goed productieklimaat voor beeldend kunstenaars en voor het maken van nieuwe verbindingen tussen de beeldende kunst en maatschappelijke beleidsterreinen.
- Als gemeente zetten we actief in op het bevorderen van opdrachten, sponsoring, publiek-private samenwerking waarbij voldoende toegang is tot vrij besteedbare middelen op het niveau van de gemeente, regio en (inter)nationaal.

- In de nieuwe cultuurvisie wordt ingezet op een versterking van het culturele veld en het onderwijs. Het belang van kunst en cultuureducatie in het onderwijs is onbetwist. Hoe eerder kinderen geraakt worden voor kunst en cultuur, hoe groter de kans dat dit in de rest van hun leven ook van betekenis blijft. Dat neemt niet weg dat het voortdurend een uitdaging blijft om kunst en cultuur een volwaardige plek te geven binnen het curriculum. Beeldende kunst en vormgeving willen wij hierin een nadrukkelijke plek geven. Dit doen we in samenwerking met het KCV, penvoerder van de rijksregeling Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK) voor de regio Noord-Limburg.

Afsluiting

De voorgestelde beleidsuitgangspunten inzake beeldende kunst en vormgeving dragen inhoudelijk bij aan de thema's uit de nieuwe cultuurvisie. De speerpunten participatie, erfgoed en innovatie zijn de rode draad van het nieuwe beleidskader beeldende kunst en vormgeving. Ruimte voor beeldende kunst is noodzakelijk en onontbeerlijk voor een goed productieklimaat voor beeldend kunstenaars en voor het maken van nieuwe verbindingen tussen de beeldende kunst en maatschappelijke beleidsterreinen.

